

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate.

Un număr 8 fileri.

ADEVÉRUL

ABONAMENTUL:
Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — — 4 coroane
Pe 1/2 an — — 2 coroane
Pe un 1/4 an — — 1 coroane
Pentru străinătate:
Pe 1 an — — 6 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foaie pentru poporul muncitor român Redactată de un comitet Apare în fiecare Vineri.

Pentru foaia „Adevărul“!

Către tovarășii și frații noștri cititorii.

Foaia noastră „Adevărul“ este falnicul steag roșu al socialdemocrației, pe care stă scris adevărata libertate, egalitate, dreptate și frățietate, cu alte cuvinte mântuirea omenirii întregi de sub stăpânirea călailor și tiranilor, cari țin poporul în întuneric și mizerie. Aceste mari și scumpe idealuri sunt înscrise pe steagul nostru.

„Adevărul“

luptă pentru ajungerea acestor țeluri mărețe spre binele tuturor în cel mai scurt timp. Răspândește lumină, cultură, trezește pe desmoșteniți și îndeamnă la luptă pentru desrobirea pe ceice trăiesc în jugul asupritor a stăpânirii blestemate de astăzi. Numai pentru binele proletariatului și împoriva stăpânirii luptă foaia noastră

„Adevărul“

Aproape de zece ani de când apare această foaie și de atunci și până astăzi a fost, și este cel mai bun mijloc revoluționar de luptă în mâna proletariatului român. Este singura foaie românească sinceră și ieftină.

„Adevărul“

n'a putut'o împedica stăpânirea în lupta ei adevărată, oricât a prigonit'o oricât au suferit frații noștri temniță și mizerie pentru scrișul ei răspicat. Și în viitor vom fi gata să intrăm în temniță, numai să nu lăsăm ca stăpânirea să iasă învingătoare. Cu noi este adevărul, noi trebuie să fim învingători. Dar asta numai atunci dacă tovarășii și frații

noștri și-or face datoria față de mica noastră foaie românească

„Adevărul“

A trecut jumătate de an de când apare foaia noastră săptămânal. Nici n'am avut alt dor și bucurie mai mare, decât să o vedem apărând în fiecare săptămână. La congresul cel din urmă, cu toții am făgăduit că o vom răspândi cât mai mult, în cercurile cele mai largi. Dar nici a zecea parte nu și-au îndeplinit aceasta făgăduială. Ori aceasta nu este faptă de oameni conștienți de principiile și scopurile mărețe ale noastre. Și dacă nu ne vom pune pe muncă barem acum, atuncea nu merităm decât mizeria și întunecimea în care trăim astăzi, disprețuiți de toată lumea.

„Adevărul“

este foaia tuturor acelor cari se trudesce, muncind câmpurile și livezile, arând, semănând și secerând, cu mare trudă și sudori, și totuș rămân cu nimica, mai este foaia acelor cari se coboară în adâncimea și întunericul băilor (minelor) punându-și viața în pericol, în fiecare moment. Și acelor cari în ateliere și fabrici muncesc din zori până în noapte. Toți aceștia cari muncesc pentru alții și cari știu să facă bine pentru alții, ar trebui odată să facă ceva și pentru ei. Dacă fiecare din noi am face numai un abonament pentru „Adevărul“, foaia s'ar întări și s'ar îmbunătăți.

Deci să ne punem pe lucru; toți desmoșteniții să îngrijească de susținerea foii lor, a noastră a tuturor, căci ea ne este arma cea mai necesară și mai puternică de luptă și este drapelul care ne conduce spre țelul

măreț al lumii noi. Să înălțăm drapelul acesta roșu și falnic tot mai sus, ca să ne dea curaj în lupta pentru libertatea deplină a omenirii.

Trăiască „Adevărul“, trăiască socialismul mântuitorul popoarelor asuprite!

Cu salut frățesc:

Comitetul central român.

Congresul socialist internațional.

— Pentru pacea între popoare. —

În Elveția, în orașul Basel, s'au întrunit Sâmbătă, Duminecă și Luni reprezentanții muncitorimeii din toate țările Europei, în congresul socialist extraordinar, pentru a demonstra în favoarea păcii. 600 delegații ai proletariatului din toate statele s'au adunat în parlamentul socialist pentruca n'zilele acestea grele de intrigi și încercături rășboinice provocate de clasele stăpânitoare de pretutindenii, — ei să vadăască lumii că socialdemocrația e unicul partid iubitor de pace, de progres neștirbit de încăierări și distrugerii.

Pentru fiecare om cu puțină cultură modernă — trebuie să fie lămurit punctual de vedere al socialdemocrației internaționale, anume că, — nu este demn de popoarele civilizate ca neînțelegerile lor să le pună capăt printr'o vărsare de sânge. Socialdemocrația nu tăgăduiește că și pacea își are marginile ei, și că un popor care e amenințat de dușmani din afară, are datoria să se apere. Diplomației însă îi place să vorbească mereu de „interesele de viață ale

PROGRAMUL

partidului socialdemocrat din Ungaria.*

Primit de congresul anual al partidului socialdemocrat ținut în 1903 la Budapesta.

Toate bunurile omenirii sunt produsul (rodul) comun al muncii intelectuale (minței) și manuale (al mânilor) al generațiilor ce s'au perindat. Astfel dar toți acei cari săvârșese muncă folositoare pentru societate, au dreptul de a se bucura deopotrivă de aceste bunuri.

Orânduirea societății de azi despoaie, partea cea mai mare a omenirii de dreptul acesta, iar partea cea mică de oamenii, ajung în stăpânirea numeroaselor bunuri, fără muncă sau cu muncă foarte puțină. Această parte mai are și privilegiul (favorul) de a se bucura de cultură, și de puțința dezvoltării trușești și sufletești, pe câtă vreme mulțimea care îndeplinește munca trebuitoare pentru produsul bunurilor, înafară de puțințele excepții (nesupuși aceleiaș regule) numai de atât să bucură cât e de lipsă ca să-și susțină viața.

Cauza acestei stări se datorește faptului că mijloacele, uneltele de producere (pământ și capital) au ajuns în proprietatea unora — a acelor din clasa capitalistă, — pe când mulțimei, adecă clasei muncitoare nu i-a rămas altceva, decât puterea de muncă, pe care e silită să o vândă celei dintâi ca marfă.

Din stăpânirea asta economică a clasei capitaliste, provine stăpânirea ei socială politică și culturală asupra clasei muncitoare. Legile, morala și instituțiunile societății de astăzi, au de scop apărarea proprietății private (personale) și susținerea domniei de clasă.

Starea aceasta n'a fost de veci așa, ci e numai vremelnică, e o epocă (un pas din mersul dezvoltării continue a societății.) Dezvoltarea aceasta acum făurește pentru prima dată acele con-

diții menite să pună capăt apăsării și despoierii de mii de ani. Mașinile cari întregesc munca omului și alte invențiuni și descoperiri ale timpului nou, atât pe terenul industriei cât și pe cel al agriculturii, comunicației și al comerțului, fac să stăpânească pe piață producerea în mare care tot mai mult îndepărtează producerea în mic ca o formă învechită și incapabilă de concurență economică (să țină piept mării producțiuni). O parte foarte mică dintre țărani (micii economi de pământ) meseriașii și comercianții ajung în rândurile capitalistilor, iar numărul cel mare al lor îngroașe deadreptul massa proletară, sau pe altă cale atârnă de capital. Capitalul se concentrează mereu (se îngrămădește în mâni cât mai puține), iar numărul celor cari atârnă de el crește într'una.

Crizele cari revin ca ceva necesar, din pricina sistemului anarhic (fără rânduială) al producerii capitaliste au ca urmare, lipsa de lucru, mizeria obștească și nesigurata generală, boli vecinice ale societății. Antagonismul (dușmănia) de clasă tot mai mult se înăsprește, iar stăruința de a socializa (de a trece în stăpânirea obștească) instrumentele capitaliste de producere se mărește, fiind singurul mijloc de a înceta exploatarea și apăsarea: altă rânduială devine trebuitoare societății.

Proletariatul cunoscându-și starea lui, e de lipsă ca pentru înfăptuirea noii societăți să ajute și să accelereze (să grăbească) transformarea (schimbarea) societății, prin muncă chibzuită. Ţelul cel mai apropiat al partidului socialdemocrat, prin urmare este, de a face conștient (să-și deo seamă) proletariatul de soarta sa, de a deștepta înrânsul conștiența chemării sale, de al face capabil de luptă trușește și intelectualicește (cu mințea). Deci partidul socialdemocrat declară:

1. Desrobirea clasei muncitoare, poate fi rezultatul numai a acelei lupte, care va pune capăt domniei de clasă, adică înălțurând temelia ei prin desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producere și prefacerea lor în proprietatea comună, și așa sistemul de producere capitalist va fi transformat în sistem de producere socialist;

*) Publicăm încă odată programul complet și statutele partidului nostru, pe care le vom scoate apoi în broșură.

nației" îi place mereu să se joace cu aceste vorbe, folosindu-le ori și când pentru a-și îndreptăți ținuta ei răsboinică. Anul trecut, n'a lipsit mult ca să se isce un război între Germania și Franța, asta pentru că diplomația germană a vroit să asigure poporul german că stăpânirea unei bucăți din Maroc (în Africa) la care râvnește și Franța, e un „interes de viață“ pentru dânsul și că trebuie să-și verse sângele pentru cucerirea acestui pământ îndepărtat. Iată însă, că poporul german n'a dobândit acel petec de pământ marocan — și totuși trăește. Prea bine nu trăiește; — dar n'ar fi trăit de loc mai bine dacă acel colț din Maroc ar fi devenit german. Nici carnea n'ar fi mai ieftină, nici munca n'ar fi plătită mai bine.

Ceiace a fost pentru Germania anul trecut Marocul, e astăzi pentru Monarhia noastră Austro-Ungară — chestia autonomiei albanezilor și a portului Durazzo la Marea Adriatică cerut de Sârbi. Până acum popoarele din monarhie nici n'au bănuț că le merge atât de prost, numai pentru faptul că albanezii din imperiul turcesc nu-i popor neatârnat, sau fiindcă portul Durazzo e pe cale să intre în stăpânirea Serbiei.

Ca și cum Austro-Ungaria ar scăpa de toate necazurile, de toate greutățile economice sau naționale, dacă Albanezii vor ajunge popor independent, sau dacă Durazzo nu va cădea în mâinile Sârbilor.

Noua stare de lucruri din Balcani pune la ordinea zilei încă multe chestiuni mari și grele. După Austro-Ungaria, vor veni și alte mări Puteri cari să declare că au interese de apărare în Balcani. România a făcut începutul, vor veni apoi Rusia, Germania, Anglia, Franța, Italia, ca să-și facă cunoscut pretențiunile. Tot „interese de viață“ menite să provoace mare zăpăceală și mare încrecătură între state.

Socialdemocrația internațională a înțeles care este datoria ei: să puie în adevărata lor lumină toate aceste pretențiuni și „interese de viață“, și să se ridice cu hotărâre contra manevrărilor și mașinațiilor viclene ale cercurilor cu răspundere sau fără răspundere, ale claselor stăpânitoare în de obște, cari din fiecare profit mic, din fiecare idee fixă fac niște „interese de viață“ pentru națiune.

Socialdemocrația internațională s'a adunat într'un congres de mare importanță,

unde a trebuit să-și hotărească ținuta ei față de toate evenimentele la ordinea zilei. O muncă grea o așteaptă în toate țările. Prețurindeni socialiști trebuie să stea de paza, ca nu cumva diplomații fără cap și capitaliști fără inimă să prefacă Europa civilizată într'o ruină fumegândă. Poporul muncitor va fi acela care va apăra adevăratele interese de viață ale popoarelor europene, în locul inchipuitelor „interese naționale“ anunțate de cârmuitori. Și chiar dacă silințele muncitorimei socialiste de a menține pacea vor fi zadarnice, istoria lumii va recunoaște cel puțin că și-a făcut pe deplin datoria de apărare a bunurilor civilizației.

*

La congresul socialist internațional au luat parte din Ungaria 16 delegați, din Croația 2, Bosnia 2, Austria 55, din partea cehilor 55, România 2, Germania 80, Franța 50, Elveția 62 delegați. Nu se știe încă numărul delegaților din Anglia, Olanda, Belgia, Spania, Norvegia, Rusia, Bulgaria, etc. E interesant de relevat aci, că congresul acesta a avut loc în biserica mare din Basel, și că congresiști au fost salutați de reprezentantul guvernului, dr. Blocher, socialist și el. Din Berna, Zürich, Alsacia precum și din Baden și Württemberg au sosit trenuri speciale cu socialiști, ca să ia parte la congres.

La meetingul ce a avut loc Duminecă după amiază în fața catedralei, au luat parte peste 15.000 de ascultători. Au fost ridicate 6 tribune, de unde au vorbit președintele guvernului din Basel, tovarășul dr. Blocher, Greulich (Zürich), Haase (Germania), Jaurès (Franța), Adler (Austria), Daszynski (Polonia) și Keir Hardie (Anglia).

Despre desbaterile congresului vom raporta în numărul viitor.

Iarăși vărsări de sânge în Budapesta.

— Aranjate de poliție. —

Poliția din Budapesta a fost „civilizată“ câteva săptămâni, adică atâta timp cât împăratul-rege Francisc Iosif a fost în Capitala Ungariei. Deși a avut loc în acest răstimp o mare demonstrație de stradă a muncitorimei contra războiului, deși în sala Tatter,

mii de cetățeni și-au dat glas indignării contra stăpânirii strigând: „Jos Tisza“, „Jos Lukács“, „Jos războiul“, „Trăiască republica“ — poliția a fost cu minte, și n'a pus piedici manifestării poporului. Cum însă a plecat monarhul la Viena, aceiași poliție a devenit obraznică, ticăloasă, vicleană. De unde acum zece zile n'a avut nimic de spus contra unor strigăte aprige a mulțimei, Dumineca trecută însă, poliția a avut ceva de spus. Voia să se folosească de strigătele poporului, ca de un prilej ca să spargă adunarea partidelor opoziționale și ale socialdemocrației, convocată pentru votul universal.

Înainte de a se deschide adunarea de Duminecă 24 Noembrie, reprezentantul poliției era deja prezent în sală, pe tribună, așteptând momentul ca să intre în acțiune. Totul era pregătit cu o zi înainte de poliție. În apropierea salei Tatter, așteptau afară întreaga poliție și jandarmeria Budapestei gața de atac.

În sală, mulțimea, ca de obicei, până la redeschiderea adunării, izbucnea din când în când în strigăte contra poliției, guvernului, dinastiei, militarismului. Cum însă a răsunat strigătul: „Trăiască Republica“, polițistul Rêdey, ca fript sări de pe scaun și declară adunarea disolvată. Ieși apoi în stradă și comunică colegului său, polițistul Jeszenski, că a spart adunarea și că prin urmare cu ajutorul celorlalți polițiști poate să gonească mulțimea din sală. Tocmai atunci sosiră deputații opoziționiști, cari cu indignare au văzut în ce chip sălbatic politica goli sale. Pe stradă s'a produs o încăierare grozavă între mulțimea și poliția ajutată de jandarmi. Aceștia cu săbiile secease loveau în dreapta și în stânga fără cruțare. Fiecare s'a apărut cum a putut.

Poliția a tras focuri de revolver, poporul de asemenea. În indignarea sa cumplită, mulțimea a distrus ce i-a venit în cale: tramvaie, geamurile cafenelelor.

Dintre polițiști au fost răniți 12, din popor aproape 100. Au fost arestați peste 80 de demonstranți și cei mai mulți au fost condamnați la amendă în bani între 50 și 100 coroane.

Se spune că vărsarea asta de sânge s'a făcut din porunca înaltă a stăpânirii, ca să împedice ca opoziția să poată vorbi poporului în Budapesta.

2. Susținerea domniei de clasă este în interesul clasei stăpânitoare. De aceia ordinea (rânduiala) nouă se poate realiza numai contra voinței acestei clase prin înfrângerea rezistenței (opunerii) sale. Prin urmare emanciparea (eliberarea) clasei muncitoare nu poate să fie decât opera ei însăși;

3. Clasa muncitoare va fi capabilă să-și îndeplinească chemarea ei istorică numai printr'o organizație întemeiată pe luptă de clasă conștientă și prin cucerirea puterii politice. Mijloacele folosite de lupta de clasă sunt: luminarea tuturor straturilor populare; a face cunoscut și a răspândi încontinuu ideile și tendințele socialiste. Organizarea puternică a clasei muncitoare, atât pe terenul politic, cât și pe cel economic iar lupta dusă cu toate mijloacele cari corespund cu simțământul de drept ale proletariatului;

4. Deoarece interesele de clasă ale proletariatului dintr'o țară sunt strâns legate cu interesele de clasă de proletariatului din celelalte țări culte; lupta lor de clasă devine astfel luptă internațională. Prin urmare partidul socialdemocrat din Ungaria declară, că simte și luptă alături de apăsății din celelalte țări;

5. Prin lupta aceasta nu se urmărește crearea unei noi domnii sau privilegii de clasă, ci ținta ei este că să se desființeze orice deosebire de clasă, orice privilegiu, iar oamenii, nemai ținând seamă de deosebirile de națiune, de specie, religie și sex, ci pe baza datorințelor egale va căuta să-i facă, și-i va face egali în drepturi. Va nimici proprietatea privată asupra mijloacelor de producere, care e cauza nedreptăților, și cu aceasta și legile cari sunt bazate pe ea, astfel prin schimbarea moralei și obiceiurilor cât și prin intrarea mijloacelor de producere în proprietatea comună, se va da vieții omului alt cuprins.

Pentru a ajunge la aceste țeluri pentru a se crea încă în societatea de azi puterea materială și intelectuală a clasei muncitoare, în folosul progresului cultural obștesc, partidul socialdemocrat din Ungaria pretinde (cere) următoarele:

1. Votul universal, direct și deopotrivă pentru toți la orice alegeri și votare, asta pentru toți cetățenii statului, cari au trecut de 20 de ani fără deosebire de sex. Votarea secretă în fiecare comună. Reprezentațiune proporțională. Fiecare alegător să poată fi și ales. Alegerile să aibă loc în ziua când munca este legal suspendată. Alegerile dietale, comitatense și comunale să se facă la fiecare doi ani odată.

2. Desființarea casei magnaților. Legiferarea directă prin propunere și respingere din partea poporului.

3. Autonomie deplină. Independența autorităților de stat, comitate și comune: funcționarii din toate așezămintele statului, precum și toate consiliile să fie alese. Responsabilitatea și garanția acestora față de toate actele lor. Ștergerea orișicărei privilegii și ranguri moștenite.

4. Drepturi egale pentru toate națiunile din țară.

5. Desființarea armatei permanente. Inarmarea poporului și instruirea lui ca să fie capabil de apărare. În chestiuni de pace sau război să hotărască reprezentanța poporului. În neînțelegerile internaționale să decidă juriul ales.

6. Desființarea tuturor legilor și ordinațiunilor cari mărginesc libertatea de agitație și a exprimării părerilor. Libertatea deplină a pressei, a asocierii, a întrunirii și desființarea domiciliului forțat (adică să poți locui unde-ți place).

7. Orice asociație religioasă, precum și confesiunea fiecăruia să fie socotită ca afacere privată (personală). Bani publici să nu să cheltuiască pentru aceste scopuri. Confiscarea moșiilor bisericesti și trecerea lor în proprietate obștească. Moșiile se vor da în arendă cooperativelor muncitorești, iar venitul lor se va folosi numai pentru scopuri culturale.

8. Organizarea învățământului de stat și comunal. Întreținerea școalelor de către stat. Desființarea școalelor confesionale. Ștergerea învățământului religios din școlile publice. Obligământul general al învățământului gratuit și susținerea copiilor în școlile

Austro-Ungaria se pregătește de război?

De Sâmbăta trecută circulă știri tot mai grave. Ziarele din țară și din străinătate anunță că Austro-Ungaria face toate pregătirile de război, că multe contingente au fost chemate sub drapel și trimise la corpurile respective, că de Vineri dimineata, transporturi militare se fac pe toate căile ferate din partea de miază-zi și miază-noapte a Ungariei.

În legătură cu aceste pregătiri de război, se pune și călătoria moștenitorului de tron, arhiducele Francisc Ferdinand și a șefului statului major austro-ungar, Schemua la Berlin, la împăratul Wilhelm, cu scopul de a afla dacă în caz de război între Austro-Ungaria, Serbia și Rusia, se poate conta pe sprijinul Germaniei.

Punctul de plecare al războiului ar fi nemulțumirea pe care o arată Austro-Ungaria față de ținuta sălbatică a Serbiei contra consulilor austro-ungari în orașele turcești cucerite de ea, și apoi și față de intențiunile Serbiei de a-și însuși o parte a țărilor mării Adriatice. Dar coasta aceasta, pe care Austro-Ungaria nu voiește ca să aparțină Serbiei și pe care Rusia voiește să o vadă sub stăpânirea regatului sârb, — nu aparține nici uneia dintre aceste două Mari Puteri. Și totuși un război austro-sârb și deci și război general poate izbucni din cauza unui teritoriu (ținut) care nu aparține și n'a aparținut vreodată acestor țări.

Fapt e că Austria și Rusia sunt pe urma intrigilor diplomaților lor, în relațiuni așa de încordate încât un război între aceste două mari împărății pare să nu fie eschis astăzi. Firește că un război între Rusia, Serbia și Austro-Ungaria nu prezintă numai pericolul unei încăierări între două state. Legăturile între marile Puteri europene sunt în așa fel în momentul de față, încât localizarea (mărginirea) acestui război pare dinainte eschis. Europa este astăzi împărțită în două tabere, cari în cazul unui război între două state din tabere diferite ar atrage și pe celelalte în măcelul sângeros. S'ar da loc astfel războiului general, celui mai grozav război din istoria omenirii.

Singurii cari ar putea evita (înălătura) războiul european sunt cei sortiți a fi cele din-tâi jertfe: muncitorii.

Acei dintre ei cari sunt bine organizați, în Franța, Germania, Austro-Ungaria au protestat, contra intrigilor diplomației cari pregătesc crima cea mare a unui război general. Întruniri populare uriașe au avut loc zilele trecute în orașele mari, unde conducătorii mulțimei au prevenit pe stăpânitori că masele muncitoare nu mai sunt astăzi dispuse să servească de carne pentru guri de tunuri.

Poporul muncitor a înălăturat un război între Franța și Germania anul trecut în chestia Marocului. Tot lui îi incumba azi datoria să înălătore războiul european.

Viața politică și socială.

ÎN ȚARĂ.

Deschiderea parlamentului. — Guvernul vrea să se împace cu opoziția. — Ținuta hotărâtă a partidelor opoziționale. — Reforma electorală din nou amânată.

Luni s'a redeschis parlamentul. De astă dată poliția, miliția e indoit de multă în jurul parlamentului decât pe timpul Delegațiunii, — asta tot de frica opoziției, care luând de știre de aceasta strașnică pază militară nici n'a încercat să pătrundă în Dietă. A fost o ședință scurtă, cea de Luni. Partidul guvernamental care a monopolizat acum parlamentul, a hotărât numai programul de lucru al viitoarelor ședințe.

Pentru guvern situația e foarte grea. Iși dă foarte bine seamă că lucrările în toate debaterile din Dietă fără critica opoziției — sunt absolut ridicole, de răs. De aceea a trimis pe baronul Ghillanyi, pe vice-președintele partidului guvernamental la șefii opoziției, ca să-i îndemne să iee odată parte la lucrările parlamentului. Propunerea a fost însă respinsă. Opoziția nu va intra în parlament, ca să lucreze, cât timp Lukács și Tisza se vor crampona în demnitățile lor.

Opoziția e întărită mai ales de întâmplările scandaloase de Dumineca trecută, din Budapesta și într'un comunicat al ei, declară că guvernul urmează o tactică nouă, se ascunde sub mantaua regelui și vrea să puie în lumină urâta lupta opoziției pentru votul universal, punând poliția să provoace scandaluri.

Cu reforma electorală, Lukács, iarăș se simte în mare încercătură. Se teme, că dacă o va prezenta mai iute parlamentului, va stârni o furtună nu numai în opinia publică a țării, dar și adânci nemulțumiri în propriul său partid guvernamental. Chiar zilele acestea doi deputați guvernamentali, Paul Sándor și Sigismond Váradi au declarat că vor ieși din partid, dacă reforma electorală va fi făcută pe gustul lui Tisza Pișta.

De aceea, Lukács, ca să amâne cât mai mult neînțelegerile, amână și termenul de prezentare a proiectului în parlament. Întâi era vorba că la Octomvrie se va debate în Dietă votul universal, apoi în Noemvrie, Tisza a declarat dăunazi că n câteva zile se va depune în parlament. Iar astăzi, Lukács spune că înainte de Crăciun, Dieta se va ocupa cu reforma electorală. A ajuns votul universal în Ungaria curat basmul cu cocoșul roș.

Sârbii din Austro-Ungaria pentru cei din regatul sârbesc.

Săptămâna trecută au avut loc numeroase demonstrațiuni în localitățile din Bosnia și Dalmația în favoarea Serbiei. Manifestația deputaților sârbi din dieta bosniacă a provocat mare însuflețire la Belgrad.

În adevăr deputații dietali sârbi din Bosnia și Herțegovina s'au întrunit pentru a dicuta situația creată prin războiul sârbo-turc și conflictul austro-sârb. În moțiunea votată după debaterile urmate, se accentuază jertfele nemăsurate făcute de Serbia și izbânzile strălucite ale armatei ei. Este dreptul Serbiei acuma — și în acelaș timp este și un act de înaltă civilizațiune — ca Serbia să ocupe toate teritoriile sârbești, cari se întind până la Marea-Adriatică.

Mai departe rezoluția spune că: Ținuta Austro-Ungariei care cere autonomia pentru un neam înapoiat ca al albanezilor, pe când ea însăși refuză să acorde autonomia unor popoare înaintate ca slavii din sudul Austriei și Ungariei, constituie o monstruozitate.

Încercarea de-a lovi în sârbi, împiedicându-i de a se bucura de roadele izbânzilor lor, umple de cea mai adâncă indignare toate păturile poporului sârb din Bosnia și Herțegovina.

În numele acestora deputații sârbi din dieta bosniaco-herțegovineană, exprimă sârbilor din regat și din Muntenegru toată dragostea și admirația lor, pentru vitejia

poporale: iar în școlile superioare să fie susținuți acei cari au dovedit atragere către o învățătură mai înaltă.

9. Egala îndreptățire a femeilor cu bărbații. Egala îndreptățire a copiilor nelegitimi cu cei legitimi. Ingrijirea de către comună a copiilor părăsiți. Simplificarea și ușurarea căsătoriilor și divorțurilor (despărțirilor).

10. Împărțirea dreptății și apărării drepturilor în mod gratuit. Despăgubirea împricinărilor, deținuților, sau condamnaților nevinovați. Desființarea pedepsei de condamnare la moarte. Desființarea tribunalelor militare și a celor privilegiate.

11. Desființarea improcesurilor administrative.

12. Afacerile sanitare să fie grija statului. Medic și medicamente (leacuri) gratuite (în cinste). Inmormântarea gratuită.

13. Dările proporționate pe venit, avere și moștenire. Desființarea dărilor indirecte pe obiectele de consum. Desființarea monopolului pe tutun. Desființarea vamei de pe alimente, accize cât și de pe orașe. Desființarea legii și ordinațiunii politice-economice, cari sunt în folosul unei minorități, și deci dăunătoare mulțimei poporului. Scutirea de dare, câștigul necesar existenței zilnice.

14. Desființarea fidei-comisurilor (dar s'au legat făcut unei persoane cu condițiunea de a transmite (lăsa) alteia).

15. Mărirea dreaptă a averilor comune pădurilor, apele, minele să treacă în proprietatea comună.

16. Punerea pe acelaș picior de egalitate a muncitorilor agricoli, servitori, a acolora cari se ocupă cu treburile unei gospodării, precum și a acolora ocupați în diferite așezăminte ale statului cu muncitorii industriali.

17. Desființarea cărților de lucru și a certificatelor de servitori.

18. Asigurarea tuturor acolora ocupați în orice ramură a activității omenești în caz de boală, incidente, lipsă de lucru,

invaliditate (neputință de lucru) și bătrânețe. Conducerea acestor așezăminte de asigurare, să fie autonome și pe seama asiguraților fără împovărarea lor.

19. 8 ore de lucru pentru orișice muncitor și servitor. Interzicerea copiilor sub 14 ani dela muncă. Oprirea femeilor dela munca de noapte, cât și dela muncă dăunătoare organizmului lor. Interzicerea muncii de noapte și pentru bărbați exceptând (afară de) acele uzine, unde din cauze tehnice sau din punctul de vedere al binelui public, este cu neputință o întrerupere a muncii.

20. 36 ore libere pe săptămână pentru fiecare muncitor.

21. Interzicerea plății salariului (câștigului) în natură (bucate, lemne, paie, fân, etc), sau prin fise (monede făcute de întreprinzător cu scopul de a exploata pe muncitor și pe calea consumației) atât la lucrători de câmp, cât și la cei din industrie.

22. Suspendarea muncii de a valma și cu bucata și obligativitatea plății pe ceas. Desființarea muncii robote (clacă).

23. Uzinele cari sunt de necesitate publică (lumina, apa, forța motrică, canalizarea, curățenia publică ect.) să fie în grija comunei. Locuințele zidite de comună sau de cooperativele sprijinite de comună, vor fi închiriate pe așa un preț cât e de trebuință să se acopere cheltuelile. Biroul de închiriere și supravegherea a locuințelor să fie al comunei.

24. Supravegherea strictă a muncii de către stat, prin inspectori de ambe sexe, cari să fie aleși de către organizațiile muncitorești, iar cei cari calcă legile de apărare ale muncitorilor se vor pedepsi cu închisoare. Statisticile relative la clasa muncitoare să fie întocmite cu pătrundero și fără falsificare.

25. Interzicerea vânzării moșiilor statului, județelor (comitatelor) și comunelor și darea lor în arendă cooperativei muncitorești.

26. Luarea și folosirea de către comună a dreptului de pescuit și vânat.

fără seamă pe care au arătat-o; în același timp ei cer și guvernului austro-ungar să ia o ținută potrivită cu dreptatea și cu simțimintele sârbilor de sub sceptrul habsburgic.

Această manifestație a produs în Serbia un entuziasm de nedescris nu numai din punctul de vedere sentimental, ci pentru că se crede acolo că Austro-Ungaria nu va putea să nu fie seamă de ea. Austro-Ungaria va trebui să se gândească bine dacă-i dă mâna să mulțumească pe toți sârbii și pe toate popoarele slave de sub stăpânirea ei.

Războiul în Balcani.

Impărțirea Turciei.

Ori cum s'ar mai desfășura războiul în Balcani, un lucru este sigur că cea mai mare parte a Turciei europene va fi împărțită între statele balcanice. Marile Puteri nu au ajuns încă la o înțelegere asupra ținutei ce o vor avea în caz când aceasta împărțire va avea loc de fapt.

Tripla alianță, din care face parte Germania, Austro-Ungaria și Italia declară că nu se amestecă în această chestie, ci lasă balcanilor libertatea ca să-și împartă prada în bună înțelegere. Numai că grupul triplei alianțe, dorind ca interesele Austro-Ungariei să nu sufere, s'a declarat contra întinderii Serbiei în Albania și cu nici un chip în Marea-Adriatică. Ori chestia aceasta va provoca încă multe neînțelegeri între Austro-Ungaria și Serbia. Și guvernul turc se bucură de asta, nădăjduind că lucrurile se vor întoarce încă în contra statelor balcanice.

Turcii au siguranța că Austro-Ungaria nu va admite cu nici un chip, ca Albania să devie o provincie sârbească și că va căuta să creeze un stat autonom (neatârnat).

Pentru același scop se și agită Albanezii și alături de ei românii (cutovlahii) musulmanii și izraeliții.

Aceștia, văzându-se amenințați în existența lor ca națiune, s'au înțeles ca, de comun acord, să ceară printr'un memorandum, adresat reprezentanților Marilor Puteri din Constantinopol ori menținerea statului-quo, (a vechii stări de lucruri) bine înțeles introducând toate reformele rămase în stare de proiect, ori formarea unui stat supus Sultanului cu o constituție care să decreteze drepturi egale tuturor locuitorilor fără deosebire de rasă și confesiune. Numai în chipul acesta se impacă naționalitățile și se întonează liniștea în mult sbuciumata provincie. Nici grecii, nici bulgarii nu vor fi în stare se înlătura cauzele dezordinii și incidentelor de rasă din trecut, de oarece nici unii, nici alții nu sunt toleranți (îngăduitori) și prin urmare nu vor respecta dreptul naționalităților negrețești și neslave.

Tratativele de pace între Turcia și Statele balcanice.

În momentul de față urmează tratative între reprezentanții Turciei, ai Bulgariei, Serbiei și Muntenegrului, pentru încheierea unui armistițiu: (întreruperea luptelor) și stabilirea condițiilor de pace. Sunt mari greutăți pentru a se ajunge la o înțelegere, deoarece Turcii cu nici un preț nu vor să accepte cererea bulgarilor de a se preda Adrianopolul. Bulgarii fac acum tot ce le stă în putință pentru a sili Adrianopolul să se predea prin foame.

Holera continue să facă numeroase victime pe câmpul de război, la Mustafa Pașa, la Adrianopol și la Constantinopol și trei gazetari germani de pe câmpul de luptă s'au îmbolnăvit de holeră, iar un consilier de legăție german a murit de aceasta boală grozavă.

În lupta ce s'a dat la Monastir, oraș căzut în mâinile sârbilor, după o știre venită din Belgrad, încăierarea a fost teribil de sângeroasă. Turcii au lăsat pe câmpul de luptă 17.000 de morți și 30.000 răniți. Trupele sârbești au avut 2000 morți și mai mulți răniți.

CUGETĂRI SOCIALISTE.

Astăzi, tot cel mai tare, cel mai bogat, cel mai sus pus, tot cel mai învățat, are o stăpânire deplină asupra celui slab, asupra celui fără carte, asupra celui din clasele de jos. Și li se pare lucru cu totul firesc, acestor domni, de-a storce, întru folosul lor personal, toate puterile celor din urmă. Din pricina aceasta, trebuie să sufere societatea întreagă. Aceasta trebuie să-și dea seamă, c'ar fi cu mult mai bine să vedem pe toți înșii, întruindu-și silințele, susținându-se unii pe alții, râvnind către aceeași țintă, căutând cu alte cuvinte, să scape de jugul puterelor naturii, în loc de a-și istovi cea mai vădită tărie, a se sfășia între ei, a se jefui.

L. Büchner.

CRONICA.

— **Răsboinicii...** Pe diplomați, țara îi plătește tocmai ca s'o ferească de războaie, nu ca s'o împingă. Ori domni diplomați, se vede, că au uitat aceasta. Printre acești răsboinici întâlnim câteodată tipuri atât de glumete, de caraghioase! Câți predică sânge și bătlăii, cari în caz de război, ar sta pitic acasă, la gura sobei, în halat și 'n papuci, interesându-se numai cu gazeta în mână, de suferințele celor de pe câmpul de luptă?

E drept că vin momente, când cel mai pacinic, cel mai cu minte între noi simte că s'aprinde sângele într'insul, îi vin porniri răsboinice, fie în viața sa de toate zilele, fie în judecata sa politică. Când aceasta simțire, vine din pricini bine cuvântate, întemeiate pe ideea de drept și pe lipsa propriei noastre apărări, atunci e o simțire sănătoasă, dar când vine fără rost, atunci trebuie ca mintea omului să înăbușească pornirea brutală, sălbatică, oricât de vie ar clocoți aceasta pornire în sângele lui. Numai dacă e vorba de un război de apărare contra unui dușman care s'ar năpusti asupra noastră, atunci putem sări cu mic, cu mare. Dar așa, din calcule diplomatice... Să ne ierte!

— **Voturi obținute de socialiști la alegerile din România.** Săptămâna trecută au avut loc alegerile pentru noul parlament român. La colegiul întâi (unde votează proprietarii, industriașii, profesori, oameni cu stare) tov. Traian Belu, avocat a obținut la Constanța 144 voturi. La colegiul al II-lea (votează funcționarii, lucrătorii, etc.) candidații socialdemocrați au obținut: La București, tov. Toma Dragu, 730 voturi, tov. Gh. Cristescu 446. La Mehedinti, tov. Dragu 40 voturi. La Constanța, tov. dr. C. Racovski 145 voturi, la Tulcea, dr. C. Racovski 178 voturi, iar la Galați, același candidat a obținut 252 voturi — provocând balotaj (o nouă alegere). La Brăila tov. A. Constantinescu a obținut 122 voturi, provocând de asemenea balotaj. La Ploiești, tov. I. C. Frimu, a obținut 177 voturi.

— **Cât ne costă regimul lui Tisza.** Dăm mai jos socoteală a cheltuielilor necesitate de terorismul desfășurat de groful Tisza Pista în parlament, dela 4 Iunie până la 1 Noemvrie. Cheltuielile de transport pentru aducerea trupelor militare și jandarmilor din provincie în Budapesta, adausul de plată ce li s'a dat, plecarea poliției din Budapesta la Viena, pentru paza în fața Delegațiunii, plata pentru detectivii ce-l însoțesc mereu pe Tisza, călătoriile lui Lukács și Tisza sub paza polițienească — toate acestea ne costă până la 1 Noemvrie, suma de 859.960 coroane. Cu banii aceștia, înghițiți de poliție și jandarmi, s'ar fi putut întreprinde zeci de școli populare.

— **Ce pătesc oamenii nevoieși.** Ni-se scrie dela Criștior de lângă Brad, că în 9 Noemvrie pădurarii din Brad s'au dus la Criștior să deie oamenilor lemne din pădure pentru iarnă. Cu ocaziunea aceasta au prins nevasta unuia băieș sârac cum strân-

gea cu grebla frunze uscate în pădure pentru așternutul unui purcel, ce-l avea sârmanul băieș la casa lui. Și ce credeți că au făcut pădurarii? Cu toate că muierea n'a săvârșit prin aceasta nici o pagubă, totuși dânsa a fost pedepsită (globită). Le trebuie numai un simplu motiv și sunt gata să tragă și pielea de pe omul sârac. Asta-i dreptatea domnilor. Rușine să le fie!

Ni-se mai scrie tot dela Criștior, că o nevastă cu numele Saveta P. T., care din mânie a spurcat un vas (bute) cu varză (curechiu), a fost pedepsită zilele trecute la 5 zile închisoare și 128 cor. de către judecătoria din Baia de Criș. E foarte trist când oamenii sunt așa de răi voitori unul față de altul.

— **O victorie socialistă.** La alegerile parlamentare ce au avut loc zilele trecute în Norvegia, partidul socialist a câștigat 23 mandate de deputat. Guvernul a pierdut 41 mandate, dintre cari 28 au fost câștigate de partidul radical și 13 de socialiști.

— **Munca care ucide.** Lucrătorul Iosif Schöller dela fabrica de zahăr din Nagycenik, a fost apucat de o curea de transmisiune și omorât.

— **Un rege despre libertate.** Regele Serbiei, Petru Karagheorghievici, înainte de a se sui pe tron, a fost un simplu cetățean, și acum trei zeci de ani a făcut parte din tabăra revoluționară din Elveția, de sub conducerea lui Bakunin. Pe atunci, regele de astăzi al Serbiei a tradus din englezește, vestita carte a lui Stuart Mill asupra libertății, la care Petre Karagheorghievici a scris următoarea prefață:

Din toate principiile (ideile conducătoare) care se manifestă în viața unui individ, a unui popor sau a omenirii întregi, nici una nu este atât de însemnată, de vitală ca libertate.

O lege care se naște de fiecare om dreptul de a dispune de el însuși și de a-și urma chemarea după cum se pricepe.

Numai omul liber e în stare să fie stăpân pe el însuși; să-și desvolte durerile firești, să ajungă să-și dea seamă de drepturile și datorile sale.

Numai omul liber e în stare să-și fortifice (întărească) voința, să lupte pentru îmbunătățirea soartei lui însuși, să lupte pentru poporul din care face parte în zilele rele ca și 'n cele bune. Libertatea unei națiuni e bazată pe libertatea individuală a cetățenilor care o alcătuiesc.

Și libertatea e pentru o națiune ca și pentru orice individ, obârșea oricărui propriu și oricărei virtuți.

Intr'o țară liberă, niciun rău nu trebuie trecut cu vederea, și prin urmare, nici un rău care nu poate fi vindecat. Și fizic și moral, o națiune liberă își desfășoară în mod normal forța și bună starea lui: în modul acesta, se face vrednică să colaboreze cu celelalte națiuni, ca omenirea întreagă să înainteze spre țelul suprem.

Tot ce face orgoliul civilizației moderne, tot ce face moravurile mai dulci, tot ce răspândește iubirea și frăția între oameni, tot ce perfecționează viața materială a oamenilor și le înalță demnitatea morală, toate acestea nu însemnează decât unul și același lucru: fructul libertății omenestii.

Fondul de agitație.

La fondul de agitație a donat tovarășul Ioan Budean suma de 3 coroane.

Dare de partid.

Tov. Tomescu Grozav din Valea-Brad, a trimis 2 cor. 8 fil. ca dare de partid.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonimă, Budapest, VIII., Conti-utca 4.